

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics

~les quatre barres~

Edgys

NÚM 39

ANY 1988

BUTLLETÍ
DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL CATALANA
ALS PAÏSOS NÒRDICS
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift) : ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare) : Les Quatre Barres
Humlegårdsgatan 17 2tr ög
114 46 Stockholm
Suècia
Compte Corrent Postal : 970916-3
(Postgirokonto) Stockholm
Editor responsable : Ramon Cavaller
(Ansvarig utgivare)
Cap de redacció : Bodil Ceballos
(Redaktör)
Maqueta (Lay-out) : Jordi Bota
Impressió (Tryckning) : Trycksam AB, Gävle
Subscripció anual : Països Nòrdics, 45 corones
(4 números) altres països, 55 corones
Årsprenumeration : Norden, 45 kronor
(4 nummer) andra länder, 55 kronor
Quota socis de : 95 corones (Butlletí inclòs)
Les Quatre Barres quota familiar 125 corones
Medlemsavgift föreningen : 95 kronor (med Butlletí)
Les Quatre Barres : familj 125 kronor
oooo00oooo

SUMARI 3/1988 - núm./ nr 39, any XI (årgång 11)

Editorial	3
Correu	4
Notícies	7
Kulturella Nyheter	8
Fondillon-vinet	14
Carta del pintor Ramon Larruy a Joaquim Masoliver.....	21
Converses Baleàriques XVII	24
Retalls	25
Poesia	27

EDITORIAL

Una altra oportunitat perduda! Diem això després de veure la pel·licula de la RAI italiana "Els Catalans", que es va passar aquest estiu a la televisió sueca dins d'una sèrie de documentals sobre una dotzena de minories a Europa.

L'interès i qualitat dels primers programes d'aquesta sèrie, com els dels samis, els bascos i el documental català sobre les diferents nacionalitats a Hungria, ens feien esperar també una pel·licula ben feta sobre els catalans.

El programa de la RAI era un poti-poti d'informació fragmentària, presentada a l'estil publicitari i amuntegada d'una forma pretesament amena. Un documental confús i gens pedagògic per al públic d'aquí, que en general encara ens coneix molt poc. Més aviat semblava una continuació de les descripcions superficials dels fullets turístics sobre els Països Catalans. I, a sobre d'això, en els subtítols que va posar-hi la televisió sueca tots els noms catalans estaven escrits en castellà.

Els televidents suecs que abans de veure el programa no sabien gaire de nosaltres o en tenien una idea confusa, no han après gran cosa amb aquesta pel·licula.

R.B.

CORREU

Revistes:

Butlletí de la casa catalana de Saragossa, juny 88
Veu de l'exili, França, núm. 39
El Correu de la Unesco, núms. 121, 122
El Manelic, Montevideo, núm. 9
Portula, Marratxí (Mallorca), núms. 70, 71, 72
Orfeo Català, Barcelona, núm. 105
Xipreret, L'Hospitalet, núms. 96, 97
Mel i Sucre, Sant Joan (Mallorca) núms. 94, 95
La Veu d'Unió, núms. 182, 183, 184
Lluita, núms. 138, 139
Flama, Toronto, núm. 3
Centre Cultural de Perpinyà, núm. 32
L'Opinió, Premià de dalt, maig, juliol
Euronotícies, núm. 3
Ces, Caixa de Sabadell, núm. 41
Catalunya, Toronto, núms. 129, 130
Butlletí de Califòrnia, núm. 18
Caliu, Paris, núm. 76
Butlletí, Córdoba (Argentina) núm. 1
Cultura, Barcelona, núms. 13, 14, 15
Lligam, Anvers (Bèlgica) núm. 18
Butlletí, Tolosa de Llenguadoc, núm. 163
Informació, Ginebra, núm. 56
Com ensenyar català als adults, núm. 16
Cirit, núms. 28, 29
Butlletí Informatiu, Rosario (Argentina), núms. 59, 60
Notícies de la Generalitat, núms. 36, 37, 38
Omnium Cultural, núms. 82, 83
Convergència 15, núm. 2
Catalonia culture, núm. 8
Reportaje, Oficina de Información Diplomática, núms. 11, 12
Carta de España, núms. 378 - 384
Información Cultural, núm. 59
Euskadi information, núms. 55, 56
Boletín Cultural, núms. 79, 80
España 88, núm. 178
Noticia Catalana, Madrid, núm. 20

Cartes i publicacions:

Fundació Jaume Bofill
Casa Nostra de Berna
Statens Invandrarverk
Stockholmspartiet
Trygg Hansa
Ambaixada d'Espanya
Ministeri del "Trabajo y Seguridad Social"
F.C. Barcelona
Centre Català, Asunción, Paraguai

Tuna San Jorge, Saragossa
Casa de la Vila de Perpinyà
Universitat de Perpinyà
Kjell Gabrielsson, Växjö
Maria Laguna, Toronto
Acuñaciones Euro-Export, Barcelona
Generalitat de Catalunya
Conselleria de Cultura, Espectacle i Esport, L'Alguer
Benet Droguet d'Australia ens felicita en el nostre desè
aniversari. Moltes gràcies

Llibres.

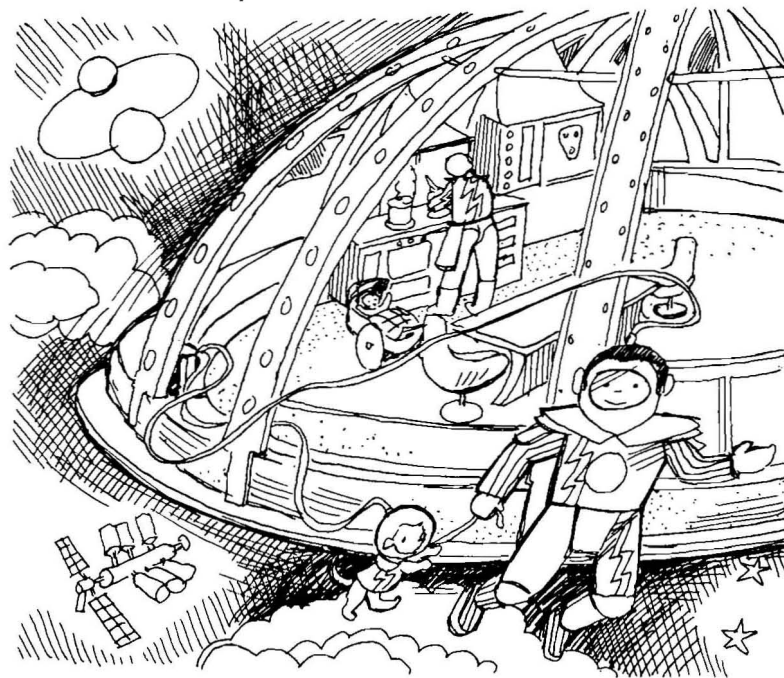
"Per Barcelona" Pasqual Maragall, dedicat de l'autor
"2es Reflexions crítiques sobre la cultura catalana"
"Catalunya hotels 1987"
Matadejera i Sant Llorenç de Munt, més de mil anys d'his-
tòria"
"Les esglésies de Sant Pere de Terrassa"

Video:

Crònica Catalana 6 - 7

Diaris:

Avui

NOTICIES

EL DIA 31 DE MAIG PROPPASSAT a la universitat d'Estocolm la nostra consòcia Diana Krull va disputar la seva tesi doctoral sobre fonètica que portava per títol:

"Acoustic properties as predictors of perceptual responses. A study of Swedish voiced stops."

L'oponent fou el professor finlandès Kari Suomi.

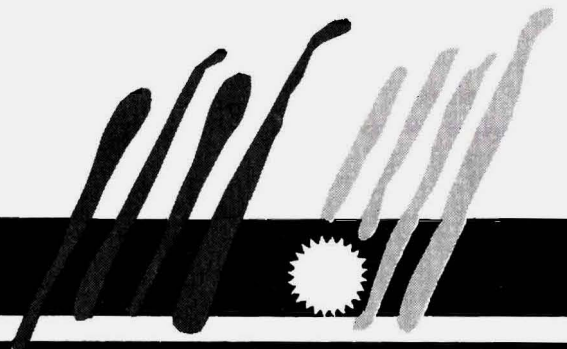
Donem l'enhorabona a la nova doctora Diana Krull./R.C.

*

Els alumnes que enguany aprenen català com a llengua de la llar ("hemspråk") són: Ricard Marimon, Tumba Gymnasium, Jenny Bonk, Matteusskolan, Erik Bonk, Matteusskolan, Esteve Arboix, Vårbergsskolan, Ricard Arboix, Söderholmsskolan, Cèlia Taura Nordal, Akallaskolan. La mestra és Maria Carme Dahlin Gabarrò.

Sven Dahlin, Danderyds Gymnasium. El mestre és Ramon Cavaller.

A Gävle, Sara Serra i Alexander Bota aprenen català a Rågangsvägens hemspråksgård. La mestra és Bodil Ceballos./ R.C.

CATALUNYA

EN EL URUGUAY

PROGRAMA DE ACTUACIONES

JUNIO, JULIO, AGOSTO
SEPTIEMBRE Y OCTUBRE 1988

AÑO DEL MILENARIO DE CATALUNYA
988 / 1988

Generalitat de Catalunya
Comissió Catalana del Cinquè
Centenari del Descobriment d'Amèrica

KULTURELLA NYHETER

"BUTLETI" ÄR EN AV DE MÅNGA KATALANSKA TIDNINGAR som publiceras utanför de Katalanska Länderna. I år fyller "Butlletí" tio år, men andra tidningar på katalanska i utlandet har kommit ut i över 50 år.

De första tidskrifterna på katalanska utgivna i andra länder startades på 1800-talet av utvandrade katalaner i Nord- och Sydamerika. Dessa tidningar, som nästan uteslutande var enspråkiga, spelade en viktig roll i bevarandet av språket och identiteten, som i hemlandet var förtryckt av den spanska staten.

Det har till och med funnits tider då förföljelsen mot det katalanska språket har varit så hård i de Katalanska Länderna att de enda tidningar som överhuvudtaget kunde tryckas på det egna språket fanns i utlandet. Så var det t ex under Francodiktaturens första år efter fascisternas seger i inbördeskriget 1936-1939.

Under de senaste 100 åren har det kommit ut tidningar på katalanska i USA, Mexiko, Canada, Argentina, Uruguay, Chile, Kuba, Costa Rica, och Colombia i Amerika, samt i Frankrike, England, Tyskland, Schweiz, Holland, Sverige, och Belgien i Europa.

En av dessa tidningar har nu tryckts om i faksimilutgåva i Barcelona. Det är "La Lluanera" (Oljelampen), som kom ut i New York under åren 1874-1881. Upphovsmannen var den i staden bosatta journalisten Artur Cuyàs. "La Lluanera", som kallade sig en "litteratur-, vetenskaps- och konsttidning" ägnade stort utrymme åt nya framsteg i USA inom vetenskapen och tekniken, var främst avsedd för katalanska invandrare men kunde köpas, förutom i

New York och några städer i Latinamerika, i Madrid och Barcelona.

LA LLUMANERA DE NOVA YORK REVISTA CATALANA DE NOVAS Y GRESCA DIRECTOR: ARTUR CUYAS. DIBUIXANT: FELIP CUSACHS. VOLUM IV. NOVA YORK, NOVEMBRE 1878. NUM. 43.

LA LLUMANERA VOLUM VI. NOVA YORK, OCTUBRE 1880. NUM. 66. Includes a portrait of Thomas A. Edison and the text 'Dadais als fektors de La Lluanera. Thomas A. Edison'.

Artikel i "La Lluanera" om Edisons uppfinningar. Edison medverkade själv med en autograf och en handskrivna hälsning på katalanska till tidningens läsare. "La Lluanera" gavs ut på katalanska i New York under åren 1874-1881. Skrivsättet var det gamla. De nuvarande skrivnornerna kom år 1913.

"La Lluanera", trycktes med en av dätidens mest avancerade utrustningar för boktryck och gav alltid en stor betydelse åt bildinnehållet, som ombesörjdes av tecknaren Felip Cusachs. Tidningen drevs helt utan bidrag

från utomstående, och ekonomiska problem tvingade Artur Cuyàs att lägga ned utgivningen efter sju år.

Faksimilutgåvan omfattar 600 sidor i stort format, bundna i ett band och har kunnat tryckas med hjälp av kulturdepartementet i La Generalitat och The North American Institute i Barcelona.

LA LLUMANERA

REVISTA CATALANA DE NOVA YORK
DE NOVAS Y GRESCA

DIRECTOR: ARTUR CUYÀS. DIBUJANT: FELIP GUSACHS.

ANY 1 NOVA YORK. NOVEMBRE. 1874. N^o I

Omslag på La Llumneras första nummer 1874. Onkel Sam samtalar med en katalansk bonde.

Onkel Sam: Vad är detta för ett jäkla språk?

Senyor Ambrós: Katalanska, förstås. Vet Ni inte det?

Onkel Sam: Katalanska! Och vad är det?

Senyor Ambrós: Vad då det! Tala med mera respekt, för det är det universella språket.

Onkel Sam: Nej, det universella språket är engelskan, eftersom det talas i England, Förenta Staterna, Indien, Australien och en del av Afrika, de fem kontinenterna alltså.

Senyor Ambrós: Inte alls. Vill Ni luras? Säg, ges det ut någon tidning på engelska i Spanien?

Onkel Sam: Nej.

Senyor Ambrós: Men här har Ni en på katalanska som kommer ut i New York.

*
"GLASNOST" I SOVJET HAR NU NÅTT SALVADOR DALÍS VERK. I Pujskinmuseet i Moskva öppnades den 15 april i år den första utställningen i Sovjet av Dalís produktion. Tidigare hade den katalanske målaren varit ett förbjudet namn i Sovjet, liksom alla anhängare av surrealismen.

Utställningen fick en överväldigande framgång. Invigningsdagen väntade folk utanför redan klockan fyra på morgonen. Detta trots att utställningen bara omfattade etsningar - främst ur "Cants de Maldoror" och ur serierna "Mitologies", "Faust" och "Mao Zedong" - och att arrangörerna hade utelämnat flera verk med invändningen att de var alltför pornografiska. Fem tusen människor per dag besökte utställningen, och i nära en vecka prisade alla officiella nyhetsorgan Dalís konst.

Dalís konst intresserar nu fler människor än någonsin i hela världen, och priset på hans verk stiger därefter. Nu är Dalís tavlor de dyraste i världen bland alla levande konstnärer. Dessutom har hans museum i Figueres i norra Katalonien, blivit det mest besökta i de Katalanska Länderna, och överträffar Picassomuseet och Fundació Miró i Barcelona och även andra museer i hela den spanska staten, Pradomuseet i Madrid inberäknat.

Dalímuseet i Figueres (det finns ett till i Florida, USA) invigdes 1974 och har sedan dess ständigt utökats med nya salar och konstverk.

Själv är Salvador Dalí, nu 84 år gammal, en åderförkalkad och sjuk man sedan flera år. Han har knappt målat sedan 1980, då han drabbades av en allvarlig depression i New York när han försökte bekämpa en influensa med en stor dos antibiotika. Han blev bättre efter en sjukhusvistelse men sviterna, bl a darrningar i händerna, gjorde att han fick stora svårigheter att måla. Hustruns död 1982 innebar ett ännu hårdare slag mot hans hälsa, och sedan dess har han, enligt vad läkarna säger, tappat livslusten.

*

UTGIVNINGEN AV BÖCKER PÅ KATALANSKA fortsätter att öka. 1987 kom det ut 4 145 katalanska titlar mot 3 754 året innan, vilket innebär en ökning med 10,4 procent. Den största lokala förändringen noterades i Valencia, där stegringen blev 25,5 procent. Den motsvarande ökningen av bokutgivningen på spanska i Spanien var 4,4 procent.

*

I SINA INTERNATIONELLA SATSNINGAR fortsätter det spanska kulturdepartementet i Madrid att diskriminera den katalanska kulturen.

Det senaste exemplet på detta skedde i våras, då den s k bokavdelningen i det spanska kulturdepartementet anordnade en författardebatt i Paris. Debatten gällde böcker av författare från Spanien nyligen utgivna på franska eller under översättning till detta språk.

Flera spanska författare bjöds till debatten, kallad "Livres de l'Espagne", dock ingen katalanskspråkig.

När detta blev känt och den ansvarige i kulturdepartementet tillfrågades inför katalanska televisionens kameror, blev svaret att "det inte finns några katalanska författare som nu har översatts till franska eller har översättningar på gång".

De ansvariga i kulturdepartementet hade helt enkelt, medvetet eller omedvetet, struntat i att ta reda på hur det förhöll sig i verkligheten. Nyligen har ett halvduzin katalanska böcker kommit ut på franska, bl a romaner av Quim Monzó, Maria Jaén, Sergi Pàmies, Josep Maria de Sagarra, Jaume Cabré, m fl. Dessutom finns flera andra verk under översättning.

Det spanska kulturdepartementet i Madrid är den enda myndigheten i Spanien som har befogenheter att internationellt sprida landets kultur på officiell nivå. Men förutom att det brukar åsidosätta den katalanskspråkiga kulturen, har Madrid flera gånger tidigare protesterat när de katalanska delstatsmyndigheterna har tagit självständiga initiativ för att på egen hand sprida den katalanska kulturen i utlandet.

*

NU FINNS DET SVENSKA RESOR TILL KATALONIEN med landets kultur som tema. Det är GDG Resecentrum som sedan i fjol anordnar tvåveckors bussresor under temat "Okända Katalonien". Rundresan i Katalonien är omsorgsfullt planerad och innehåller bl a besök i städerna Barcelona, Tarragona och Girona och de praktfulla klostren i Montserrat och Poblet, där flera katalanska kungar finns begravda.

Man åker även till vinmuseet i Vilafranca del Penedès, huvudorten i Kataloniens främsta vindistrikt och till två intressanta medeltida samhällen.

Resan fortsätter till de natursköna Pyrenéerna, Andorra, Dalímuseet i Figueres och den trevliga badorten Llafranc. En kunnig svensktalande guide följer med, och man bor på förstaklasshotell. Rundturen, som inkluderar frukost och flera middagar, kostar ca 5 900 kronor.

RAMON BOHIGAS

Hur det än må ha varit, är faktum det att där förmodligen redan under 1300-talet utvecklats en icke obetydande vinproduktion med stigande kvalitet, eftersom man lyckats uppfylla en del viktiga krav:

- Vin av söt karaktär i enlighet med dåtidens smak och mode;
- ett produktionsområde inom en mils radie från en befäst medelhavshamn, vilket underlättade och framförallt förkortade landtransporten. De flesta vinerna tålde icke under denna tid att transporteras långa sträckor;
- ett önskeklimat, som gav mycket sötma och alkohol åt vinerna, vilket åter betydde att produkten kunde transporteras bättre och lagras, under för dåvarande förhållanden ovanligt lång tid, medan man på annat håll var tvungen att dricka vinerna ganska omgående.

Att Alicantes vin var av betydelse redan under ett tidigt stadium belyses av händelsen att den kände tyske historikern och resenären Hieronymus Münzer så tidigt som år 1494 anlände till Alicante för att, bl.a., hälsa på Iodocus Schedler, etablerad i staden som agent eller representant för den mäktiga tyska handelsfirman Grosse Gesellschaft i Ravensburg. Münzer berättar om Alicantes viner att man producerade mycket av de vita sorterna, men ännu mer av det som kallades "Alicantetinto". Detta hade en stor marknad i England, Skottland, Flandern och andra europeiska trakter. Han nämnde att Alicantevinet var mycket tjockt, hade en djup röd färg och att man blandade det med vin från Rhen. Han kunde också räkna upp till 26 stora lastfartyg som väntade på att lasta vin. (Jfr H. Münzer "Itinerarium sive peregrinatio per Hispaniam...").

Hur var Fondillonvinet?

Man vet inte exakt. Det var mycket sött, brunsvart och tjockt, med hög alkoholhalt, kraftig doft och russinbetonad smak. "Fondillón" betyder på spanska fatets fond och man kan föreställa sig att ju längre vinet lagrades desto bättre blev det.

Det fanns ett riktmärke för hög kvalitet; den bästa varianten kallades "El Abuelo", alltså farfars fondillon, vilket antyder att man kanske helst skulle vänta till "farfarsåldern" för att uppnå toppen, en ålder kanske kring 80, 90 år. Och hela lagringstiden på fat!

Det säger sig självt att ett sådant vin knappast var billigt. Det var sällsynt, det tog extremt lång tid att utvecklas, men sedan var det enastående: ett vinelixir, en vinparfym!

Enbart avdunstningen i ett varmt klimat som Alicantes är dock kring 5-10% årligen. Traditionen bjöd att varje bonde eller ägare till en vinkällare skulle ha ett välfyllt fat med så gammalt vin som möjligt hemma. Konstigt nog finns bland Alicantes bönder ingen tradition att destillera sprit för egen konsumtion, att jämföra med t.ex. marc i Frankrike, grappa i Italien, ouzo i Grekland, orujo i Spanien och Portugal, arrak i Mellanöstern etc., fastän Alicante på 1700-talet hade ett privilegium för att exportera sprit till Amerika, och en betydande spritproduktion.

Det bästa tänkbara vinet för Alicantes bönder är det som är äldst och naturligt starkast. Det talas om 18% naturlig alkoholstyrka i vissa viner. Men - det söta klassiska fondillonvinet mördades av vinlusen, när denna vinrankornas farsot kom till Alicante år 1905. Därefter upphörde dess framställning för gott.

Alicantes viner var kända redan i ett tidigt skede också i Sverige. Göran Olofsson, som adlad Georg Stiernhielm, 1598-1672, den svenska skaldekonstens fader, skildrar i sin dikt "Herkules" det dåtida värdshuslivet i frodig barock: citat "Krut och lod är intet i bruk. Man sätter i stället klart Rhenskt vin, Bacheracher än Menzer och ljuvliga Necker, Rinkhauver, Moskateller av gudarna drickes och älskas, spanske därhos, Alikant, blank Bastard och söte Kanarier, Petersimens, stark Frontiniak, och franskt vin i nödfall jämte Klaret, Hypokras och flerhanda lystige drycker..." slut på citat. Georg Stiernhielm var humanist och fritänkare. Hans vackra kopparkista stals och tjuvarna planerade att göra om

den till brännvinspanna! På hans gravsten på Klara kyrkogård i Stockholm stod att läsa: "Han levde glad så länge han levde". Man undrar - tack vare fondillonvinet?

Även svenskarna sökte sig till Alicante. Fondillonvinet var den viktigaste varan som utskippades från Alicante hamn. Valencia var den stad som först i världen fick normerna för sitt "Consolat de Mar" (en föregångare till dagens handelskammare) i skriftlig form. Detta tack vare kung Peter II den Store från Aragonien och Katalonien, som år 1238 beviljade privilegierna, samlade i en kodex som heter "Llibre de Consolat de Mar". Men Alicante lyckades ej få sitt "Consolat de Mar" förrän 1758, trots att man via sin hamn exporterade mer vin än Valencia. Vad som är viktigt i sammanhanget är, enligt konsulatets arkiv, att en viss Jörgen Tom S. Werzynthins, född i Stockholm (1838 avflyttad till Italien), år 1830 var etablerad i Alicante som grosshandlare. Vidare framgår av arkivet att två bröder bodde i Alicante; år 1858, Rudolf och Karl Dahlander. De härstammade från Göteborg och var både köpmän och grosshandlare. Det hade tydligen gått bra för Rudolf eftersom han 1875 var ägare av en herrgård i närheten av Alicante; med en av vingårdarna där man producerade ett fondillonvin som hette "Loreto".

Och på tal om svenskar och herrgårdar i Alicante bör nämnas att en Manuel Prytz, vars far hade kommit från Sverige donerade sin herrgård "Buena Vista" (omfattande en fyraplans palatsliknande villa och en drygt tre hektar stor landareal) till Alicante kommun den 5 november 1931. Den skulle i första hand användas som residens för dåtidens president för den spanska republiken, dess ministrar eller andra framstående personligheter. Efter inbördeskriget 1936-1939 blev gården visserligen omvandlad till sinnessjukhus, men dessförinnan hade de lokala myndigheterna i Alicante tackat Manuel Prytz genom att förläna honom stadens guldmedalj.

Nostalgin över det förflutna samt dagens förväntnings-
realitet

Inne i Alicante finns en gata kvar med några pampiga hus som byggts under 1600- och 1700-talen av rika bönder tack vare de höga inkomster som fondillonvinet gav dem. En del av dessa hus var så praktfulla att de överträffade den lokala adelns patricierbyggnader. Folket i staden, som alltid haft gott om humor, döpte denna gata till "Böndernas gata" oavsett hur mycket dessa "bönder" ansträngde sig för att verka vara kavaljerer. Å andra sidan gav fondillonvinet och de andra, aloque och alicantetinto, ett renommé åt staden, som utan dem hade varit helt otänkbar.

Det blir aldrig något fondillonvin från Alicante mer, i varje fall inte det genuina vinet som odlades i stadens närhet, i dess "horta" eller trädgårdar. Tack vare sin närhet till Alicante och havet är numera hela området attraktivt som spekulationsobjekt för småhusbebyggelse, bostadslängor eller institutionsbyggnader. De gamla herrgårdarna förfaller, men man kan fortfarande se de höga skyddstornen som en gång byggts under 1600- och 1700-talen till skydd mot sjörövarnas räder.

Viner finns förstås, och en del av dem är utsökta - röda, rosé och vita - i andra delar av provinsen Alicante. Det som idag säljs som fondillon är dock, för det mesta, torrt och blekt. Det liknar mest det vin som också producerades i Alicante samtidigt som fondillonvinet. Förmodligen ett lagrat alicantetintovin (det som kallades "Aloque") - ett gammalt, torrt, något härsket vin, vars namn "Aloque" kom från arabiska "haluqui", som i sin tur härstammar från en arabisk gulröd parfym "haluq". Färgen stämmer precis med dagens "fondillonfärg".

JAUME POMARES I BERNAT

CARTA DEL PINTOR RAMON LARRUY A JOAQUIM MASOLIVER

Uppsala a 3 de juliol del 1988

Bon amic: he llegit el teu article en l'últim butlletí de les Quatre Barres, aquest sobre en Tàpies, i no, no estic ben bé d'acord, però potser hauria de començar dient: en Tàpies no m'agrada, en Tàpies és una caca, ara, una caca cara. El mal és, com tu dius, que fa més bonic dir que t'agrada amb aquest fals intel.lectualisme que està de moda i els pobrets a quins no agrada, callen i es posen vermells. Jo no.

L'homo sàpiens, malhauradament, s'acostuma a tot i tot ho sobreviu. Ja no és necessari que la policia vigili les sales d'exposicions com feien a finals del segle passat, ara no hi ha ningú que protesti, ara pots exposar el que vols i ningú diu res, ni piu. Alguns fins potser posen els ulls en blanc. Les primeres fotos amb una noia ensenyant els tumells van ésser un escàndol. Ara no ens escandalitza res.

No, la pintura no se l'ha d'entendre, se l'ha de gaudir. Entre les moltes tonteries que el vell faune Picasso va dir, hi ha aquella: "Jo no entenc l'anglès però per això no puc dir que un llibre en aquesta llengüa és dolent". Va oblidar-se que hi ha un futimé de llibres dolents escrits en anglès.

Quan un quadro me'l tenen que explicar, mau, valdria més que escriguessin un llibre. Sovint, a moltes exposicions, el millor no és l'obra exposada sinó el que l'artista explica. Quan veig un Ticià no cal que em diguin res, "ES". I si els pintors poguessin llegir el que s'ha escrit sobre la seva obra, es farien un tip de

riure. Pensa tan sols en el que han escrit sobre en Cézanne! I aquest fou un que tenia raó però ha fet molt mal doncs les seves falles han creat escola en lloc de fer-ho el treball intensiu i la seva modèstia que li feia dir, quan ja era vell: "Em sembla que ara començo a fer un xic d'avanç" En Picasso que també és pare de molts pintors, en sabia, però ell era un malabarista de la pintura, que jugava amb la seva obra i després posava Picasso a tot doncs eren xecs en blanc. Ell era un PR man imponent, en canvi en Nonell que era més pintor, no ho era i així a penes el coneixen a Catalunya, però ell sempre deia: jo pinto i prou! Al Picasso l'expliquen de moltes maneres, per exemple "Les noies d'Avinyó" dient-nos que estava influenciat per les carotes africanes. Mentida, mentida, el que feia era plagiar malament aquestes carotes que tenen una tradició milenària i en Picasso, tot i que diuen que Africa comença al Pirineu, d'africà no ho era. Com en Ors deia: tot el que no és tradició és plagiat", per això hi havia diferents escoles i hom podia veure si l'obra era espanyola, anglesa, francesa, etc. Ara no, l'art s'ha "estandarditzat" i arreu es pinta igual i en Tàpies tanmateix podria ésser americà com japonés. Quelcom nou? Doncs ni això, en Fautrier (n. 1897) ja feia Tàpies molt abans i a Sollentuna n'hi havia forces, fins algunes camises enguixades. Sollentuna, els últims trends, el que està de moda, el que es porta, el que dona calers i tot s'ha fet abans i potser més autènticament. Com en Ticanen deia: "Det finns inget nytt inom konsten, man måste återgå till kunnande". Però quí en sap ara?

Pintura moderna? No n'hi ha, tan sols pintura bona i dolenta. Els museus d'art modern són els Gröna Lund de l'art on la gent va, no a gaudir d'una obra sino a fer-se un panxó de riure. Per exemple a Estocolm. I al dir-ho penso que ara el que fa art d'una cosa és

l'etiqueta amb el nom de l'artista, el títol, data de la compra, etc. Sovint quan vas al d'Estocolm i suposo que és igual a tot arreu, veus, ja a dins, ja a fora, potser amb motiu d'obres, totxos, bigues, ferros, etc., tirats per terra i no, no saps si és "art" o quelcom que han llençat, però aleshores pots mirar si tenen una etiqueta. La tenen? Doncs és una obra d'art.

I tu dius, les obres d'en Tàpies són més familiars que les obres d'en Rubens. Es clar, hom s'hi ha acostumat, ja no donen cagarrines.

No, hom potser no pot dir que una obra d'art és millor que una altra, tan sols m'agrada o no m'agrada, però la qualitat no té res a veure amb el gust d'uns o altres, és apart del que agrada o no. A mí no m'agrada en Gaudí però no puc negar-li la qualitat.

Un arbre no és abstracte, un arbre és un arbre però potser seria abstracte per a un marcià, però no per a nosaltres que hem nascut en aquest món on encara creixen, tant bedolls com roures. Potser per tradició ens agraden els arbres. Una dona nua estirada sobre l'herba potser no és més art que un paracaigudista segut a la tassa del water, però almenys jo, per tradició, la considero més bella.

El que falta avui, quan tothom pinta, és la guspira divina doncs es pinta amb els ulls posats a la cartera, que tot s'ha convertit en un negoci.

Joaquim, et desitjo un bon estiu com el desitjo a tots els de les Quatre Barres.

Reb una forta estreta de mans d'en RAMON.

- Aina - Què fas?
- Bep - Estic fullejant un diari suec i mira l'anunci que hi he trobat.
- Aina - Veiam?
- Bep - És un anunci de vendre cases i pisos de Mallorca, però observa com escriuen els nostres noms de lloc: Andraitz, Andratix, San Augustin. No n'endevinen ni una.
- Aina - Home, si a les carreteres de Mallorca no s'han posat d'acord i es veu la forma incorrecta d'Andraitx, i la forma correcta d'Andratx, això no fa més que despistar els qui ens visiten.
- Bep - El mal comença aquí mateix. Qui seran els responsables d'aquesta situació?
- Aina - Gent analfabeta.
- Bep - Jo d'això en dic vil lingüisme.
- Aina - Sí.

MALLORCA

Vi erbjuder Marknadsen, Fastigheter, Villor, Lägenheter och Rovälsor i etablerade områden över hela Mallorca. Prisprövning 200.000,- till 52.000.000,-. Skriv för närmare kan vi offera 2 slott, 250 villor, 400 lägenheter, 100 rörelser, 10 hotell och 8 hognressanta markområden.

mallorcan
properties

BOX 299, S-132 00 SALTSJÖBADEN
Tel 08 34 08 90, Telefax 08 21 42 02, Telex 12155.

PALMA-PASEO MARTINAD,

Lägenhet
På Paseo Maritimo, Palmas strandpromenad, med strålande panoramautsikt över Palmabukten, modern inredning om 60 kvm, med 3 rum och kök. Fastigheten har centralvärme och privat pool. Pris SKR 245.000,-.
Ref nr OA-108 C

COSTA D'EN BLANES,

Villa
En av Palmas exklusivaste förorter med strålande utsikt över berg och hav, ligger denna villa. Boyta 360 kvm, tomt 1.250 kvm, pool, centralvärme och delvis möblerad. Pris SKR 2.650.000,-
Ref nr OV-0387 F

PTO ANDRATIX,

Villa
I Pto Andratix med strålande utsikt över havet och bergen, villa i typisk Majorinkisk stil med 129 kvm boyta och 1.109 kvm tomt 4 rum och kök, pool och centralvärme. Pris SKR 840.000,-
Ref nr OV-0442 L

PTO ANDRAITZ- LA MOLA,

Penthouse
I Pto Andratix, en av Mallorcas vackraste och i alla avseenden bästa städer, på halvön La Mola ligger detta penthouse med 5 rum och kök. Ytan av 98 kvm med en enorm terrass på inte mindre än 229 kvm. Pris SKR 1.799.000,-
Ref nr UA-874 L

SAN AUGUSTIN,

Hotel
I San Augustin, en av Mallorcas välbesökta turistområden, ligger detta lägenhetshotell. Hotellet är öppet året om och har en genomsnittlig hög beläggning. Fastigheten har och kommer att renoveras den närmaste tiden. För vidare information,
ref nr B-233 D

Els suecs de Sabadell

Francesc Cabana i Vancells

Suècia és un país que té una mica més de vuit milions d'habitants i una renda per càpita molt elevada: uns 12.000 dòlars. Els ciutadans espanyols estem amb una renda d'uns 4.500 dòlars per cap, si volem fer-nos una idea del que aquella xifra significa. La renda sueca és força similar a la dels altres països escandinaus: Dinamarca, Noruega i Finlàndia. No fan pena.

La característica més marcada de l'economia sueca és que compten amb una sèrie de grans empreses, autèntiques multinacionals. Aquesta situació no es repeteix en els altres països escandinaus, que tenen empreses proporcionades i per tant més petites.

L'empresa més gran de Suècia és Volvo, una indústria de l'automòbil, que té el seu segon mercat als Estats Units. Volvo ven allí més cotxes que la Mercedes Benz i només és superada per la Volkswagen, pel que fa a marques europees.

Després, per ordre d'importància, trobem Electrolux, una empresa metal·lúrgica. Els catalans aviat la coneixerem força, si es confirma la seva entrada amb la compra del grup Corberó-Domar i la participació a Unitat Hermètica. Electrolux s'ha especialitzat els darrers anys en la compra de societats europees amb problemes, en el sector dels electrodomèstics. Va comprar la Zanussi italiana, que tenia una filial espanyola, i ara entra amb força en el mercat català. Zanussi no havia fet gran cosa a Catalunya, a l'època dels italians. Era quan els jugadors del Reial Madrid portaven el seu nom a la samarreta i això significà un nivell molt baix de vendes al Principat.

Näring ur ett Medelhav

Maria del Mar Bonet:
Gavines i dragons (Ariola Euro-
disc, Aragó 204, Barcelona)

Maria del Mar Bonet förnyar sig ständigt.

La presència a Unitat Hermètica donaria a Electrolux un protagonisme a l'empresa industrial més important de Sabadell, fabricant de compressors per a frigorífics. Gairebé segur que, vostè lector, té un dels seus productes a la nevera de casa seva.

També a Sabadell i a prop de l'anterior, hi ha la filial d'una altra gran empresa sueca: l'ASEA. Aquesta prengué fa anys una participació en una indústria sabadellenca, vinculada inicialment a Unitat Hermètica, i ara n'és l'amo absolut. Els seus robots industrials foren els primers que es fabricaren a l'Estat espanyol. L'ASEA està ara associada internacionalment amb una gran empresa suïssa: la Brown-Boveri, també prou coneguda a Catalunya.

Altres grans empreses sueques són Saab-Scania — camions i cotxes —, Ericsson — telecomunicacions i informàtica —, Atlas Copco. Aquestes darreres estan instal·lades a Madrid.

Suècia, en canvi, no compta amb cap gran Banc. Si més no, no tan gran com els que ara ha posat de moda el govern espanyol i Don Mariano. L'Escandinaviska Enskilda Banken — el Banc Comercial Escandinav — és una mica més gros que el Banc Central.

Hem de parlar més de suecs que de sueques. Els temps canvien.

AVUI

Diumenge, 21 d'agost del 1988

Bilden med floden som rinner förbi passar bra på Maria del Mar Bonet. Hon förblir densamma, men förnyar sig ständigt. Hon har sin förankring i språket — sjunger alltid på katalanska (även om skivbolaget skulle bli lyckligt om hon övergick till den kommersiellt mer gångbara spanskan) — och hon hämtar näring ur en lång kulturtradition med trådar ut över hela Medelhavet. Det ger hennes starka, mjuka, varma röst besked om.

Maria del Mar Bonet rör sig ständigt och nyfiken över ett brett register från medeltida trubadurdiktning över folkmusik till både lite äldre och nutida katalanska poeter, när hon inte själv skriver text och musik. Denna sängerskas artistiska apettit sträcker sig långt utanför det egna språkområdet. Men då översätts texterna till katalanska av henne själv eller någon annan — vare sig det nu är Edith Södergran eller Milton Nascimento.

Ett gott exempel är Maria del Mar Bonets nya LP "Gavines i dragons" (Måsar och drakar). På den finns en brasiliansk sång och ett par grekiska — som påminner om den gemensamma tradition som musikaliskt binder samman exempelvis Kreta med Maria del Mar Bonets födelse Mallorca. Av sängerskans egna texter och kompositioner är en tillägnad den chilenska kollegan Violetta Parra (1917-1967) och en annan den katalanske poeten Joan Oliver (1899-1986).

Också ett par andra medlemmar i familjen av katalanska sångpoeter har bidragit med material. Vi kan lyssna till "Nocturna" av Quico Pi de la Serra. Och Lluís Llach har skrivit musik till en text av Maria del Mar Bonet, som de sjunger tillsammans.

Katalonien har Montserrat Caballé och José Carreras. Men det har också Raimon, Llach, Pi de la Serra och Maria del Mar Bonet. Hon har gjort lycka i många länder och även gästade Sverige. Det vore glädjande om man kunde få i gång en fungerande distribution av hennes skivor också hos oss.

KJELL A JOHANSSON

DAGENS NYHETER

Onsdagen den 17 augusti 1988

DEN UNGA SPANSKA KONSTEN

Det spanska måleriet var strålande, kanske det bästa på årets ARCO-mässa i Madrid. Den unga spanska konsten är frisk, idérisk och personlig och representerad av många begåvade konstnärer. 164 gallerier från 17 länder ställde ut. Sverige, som var med för första gången, deltog med sex gallerier, vilka väckte uppmärksamhet.

Av MONICA VERMCRANTZ

...Det unga spanska måleriet är friskt, idériskt och personligt och representerat av många begåvade konstnärer, flera av dem redan på väg att sugas upp av Paris eller New York. Stora och spännande namn är de andalusiska målarna Luis Gordillo, Chema Cobos och Guillermo Pérez de Villalta. De leder sedan tidigt sjuttioal den s k Nya figurationen, som har klara rötter i amerikansk pop art, men som på senare tid utvecklats till vad som närmast kan kallas för en figurativ manierism. Speciellt gäller detta Pérez Villalta. Kännetecknande för nyfigurationen är dess upprepade mytologiska eller litterära anspelningar och en viss kylighet i formgivning. Ovan nämnda trio ställer ofta ut på det avantgardistiska galleriet Fernando Viande i Madrid, som också har filial i New York.

NYA NAMN HAR i år också sprungit fram ur Mallorcas inspirerande klimat: Ramón Canet och Menéndez Rojas, båda presenterade av Sala Pelaires i Palma. Mallorca är nu för tiden rena planiskolan för det unga spanska måleriet.

Men naturligtvis frodas den spanska konsten även på andra plan, inte minst i Katalonien, som frambragt några av det senaste decen-

niets mest spännande skulptörer: Antoni Abad, Jaume Plensa och Susana Solano. Plensas välbekanta och monstruösa plåtinsjekter har nu tydligen gett vika för inspiration ur andra källor än naturen. Om det vittnade t ex Galeria Thomas Carstens i Barcelona fina serie bronser med tydlig adress till en gången etruskisk kultur. "Dau al Set" (katalanska: "Tärning med sju punkter"), som bär namn efter den konstnärsrörelse som på tidigt femtiotal lanserades av Antoni Tàpies och Joan Brossa i Barcelona, visade måleri av Broto och Ferrán García Sevilla, båda yngre konstnärer som företräder en kraftfull och färgrik skola av halvfigurativ art. Typen av måleri är fö ymnigt förekommande också i Baskien.

Kanske var det ett kommersiellt trick, men nog var det påtagligt att även många utländska gallerier ställde ut spansk konst på ARCO. New York-filialen till Londons Marlboroughgalleri hade t ex en halvrelief i brons av spanjoren Antonio López García på hedersplats, Forni i Bologna excellerade i katalanen Xavier Serra de Rivera, en enormt begåvad målare, vars verk påminner såväl om Bonnard som Sorolla - nämna det namnet och spanska hjärtan klappar lika mycket som svenska inför Zorn!

De stora namnen, en Tàpies, en Saura eller en Chillida, som så smått redan gått till historien som föryrare av den spanska efterkrigskonsten, fanns där alla: Chillida med ny, kraftfull grafik, ständigt sökande det tomma rummets innersta väsen, Antonio Saura med sitt svartvita karaktéristiska måleri och Tàpies med sina abstrakta kompositioner. Nya, stora dukar av Tàpies hängde i Madridgalleriet El Coleccionista. Samtliga var målade på wellpapp och motiven de vanliga gåtfulla murarna, beströdda med svarta tecken, allt avsett att läsas i ljuset av det som hände i Barcelona under inbördeskriget och av Tàpies personliga intresse för zenfilosofi. Nya tycktes mig hans "readymades" i brons - säkert inspirerade av den bortgångne Mirós. En hoprullad madrass eller en nedsuttan fåtölj med spiralerna uppsprungna ur stoppningen kunde man köpa för tjugo miljoner pesetas. ...

SvD 88.03.12

POESIA

SOLETAT D'HIVERN

Plou.

Un tremolor de fred desvetlla el cos.

A la voreta del foc la llum és clara.

Llargà és la nit, mes no tinc son,
sols enyorança...

Penso que penso i torna el temps
llunyà i seré que m'estimaves.

Estic tan sola mentre que plou,
mentre les hores fredes avancen!

.....

La nit s'acaba. Espunta el dia.

Arrodonits els núvols passen

i un sol tristó entebeix l'aire.

Despulla els arbres el vent d'hivern,
volen les fulles,

dansen i volen com papallones extraviades.

Un ocellet de plomes blanques

canta que canta propet de mi...

Es l'ocellet la teva ànima que ve a buscar-me?

Tan lluny estàs, tan lluny de casa?

Vindràs un dia, malgrat que ploqui?

Malgrat que estigui tan adormida

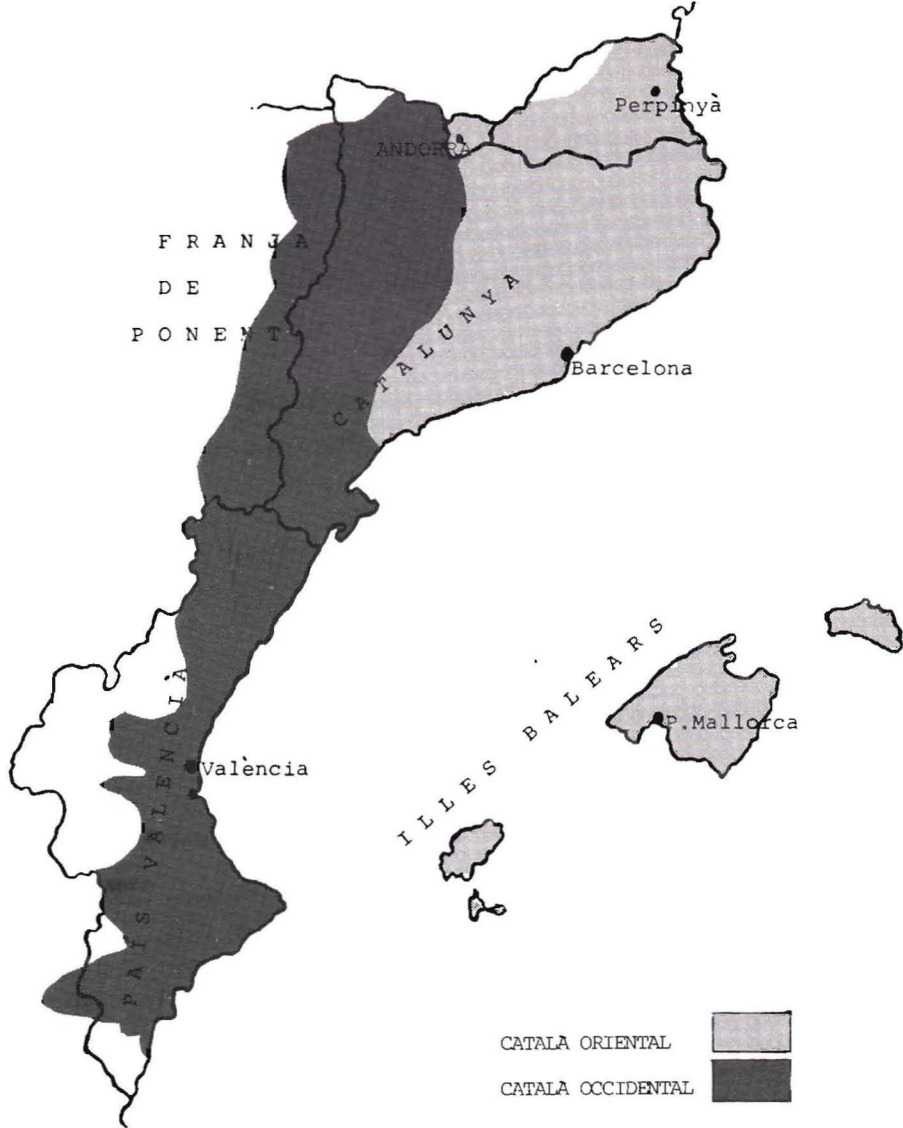
que no em desperti la teva veu?

Vindràs un dia com una groga fulla marcida

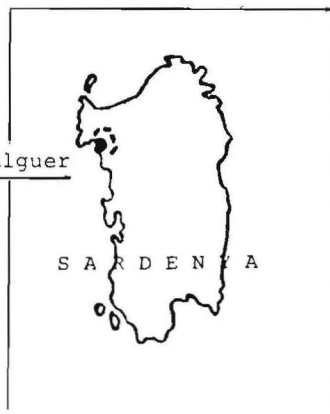
que tremolosa la porta el vent?

Paquita Martín de Suárez

Rosario, Argentina

PAÏSOS CATALANS
KATALANSKA LÄNDER

L'Alguer

SARDENYA